

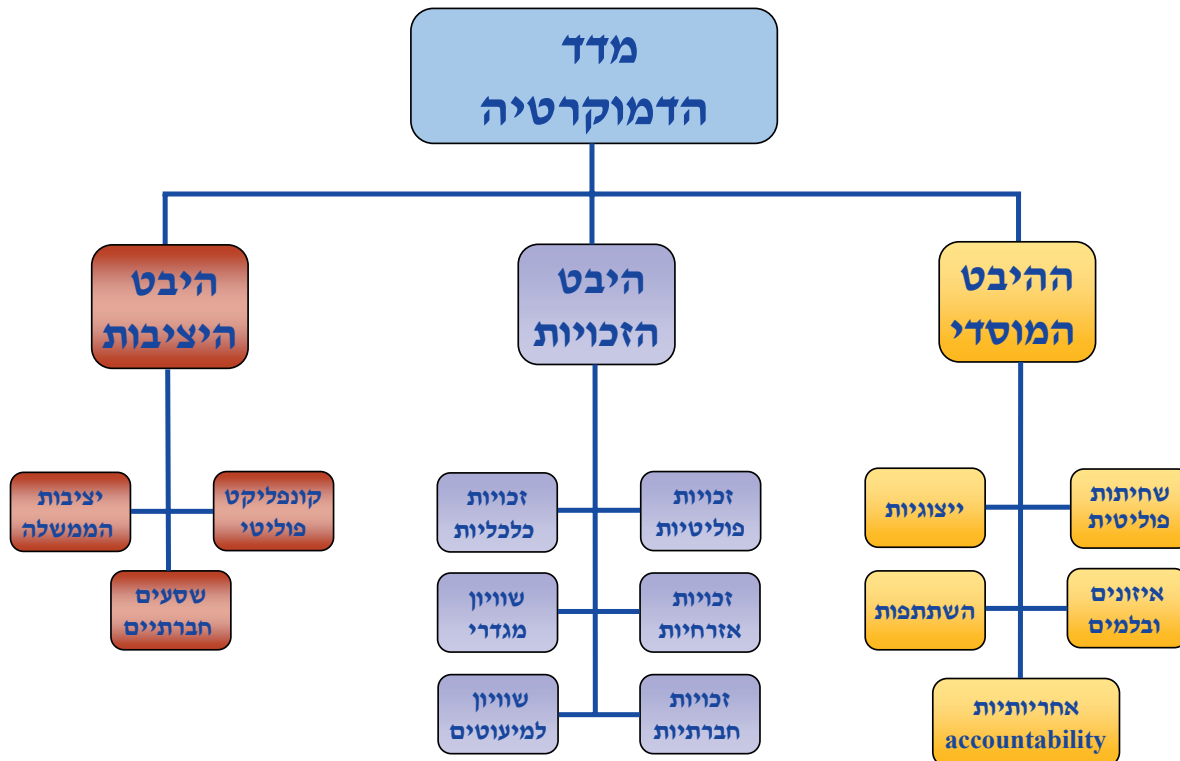
א. תיאור המחקר ומטרותיו

לנוכח מגמת התפשטות הדמוקרטיה בעולם בעשורים האחרונים גם למדינות שלא היו דמוקרטיות בעבר, הופנתה תשומת הלב מהדיון בסיבות לאימוץ המשטר הדמוקרטי לדיון באופי הדמוקרטיה ובמידתה במדינות השונות. משום המורכבות וריבוי הפנים של הדמוקרטיה מחקרנו מתמקד בשלושה נדבכים מרכזיים המאפיינים כל משטר דמוקרטי והקובעים את טיבו: ההיבט המוסדי, היבט הזכויות והיבט היציבות (תרשים 1). **ההיבט המוסדי** כולל חמש תכונות מרכזיות: שחיתות פוליטית, איזונים ובלמים, ייצוגיות, השתתפות ומידת האחריותיות (accountability) של השלטון; **היבט הזכויות** כולל שש תכונות מרכזיות: זכויות פוליטיות, זכויות אזרחיות, זכויות חברתיות, זכויות כלכליות (חופש הקניין), שוויון מגדרי ושוויון למיעוטים; **היבט היציבות** כולל שלוש תכונות מרכזיות: קונפליקט פוליטי, יציבות הממשלה ושסעים חברתיים.

זה ארבע שנים שהדמוקרטיה הישראלית עומדת למבחן ולהערכה במסגרת פרויקט מדד הדמוקרטיה. הפרויקט שם לו למטרה לקיים הערכה תקופתית של מצב הדמוקרטיה בישראל ולגבש מאגר ידע שיקדם את המחקר והשיח בנושא ויעורר מודעות לו. בכל שנה אנו מציגים את המגמות ואת השינויים, לחיוב ולשלילה, שחלו ברכיבי האיכות והתפקוד של הדמוקרטיה הישראלית. כמו הפרסומים הקודמים גם המחקר הנוכחי מתמקד במידת ההגשמה של הערכים והיעדים הדמוקרטיים בישראל באמצעות מדדים 'אובייקטיביים' מזה ובעזרת בחינה של תפיסת הדמוקרטיה בעיני הציבור מזה. נוסף על עדכון המדד ביקש כל פרסום להתמקד בנושא מסוים - הנוער (2004), התקשורת (2005) ורצח רבין (2005). השנה הוקדש פרק לדיון בתמורות שחלו **במערכת המפלגות בישראל** בשנים האחרונות.

תרשים 1

מבנה המדד

לחוברת זו שני חלקים: החלק הראשון הוא **עדכון מדד הדמוקרטיה 2006**, ובו מוצגים הנתונים העדכניים ביותר ביחס למדדי הדמוקרטיה וסקר הדמוקרטיה, בהשוואה למדדי 2003, 2004 ו-2005. החלק השני מיוחד לסקירה ולהערכה של **מעריך המפלגות בישראל** על פי השינויים שחלו במפלגות בשנים האחרונות. גם כאן נביא נתונים על מצבן של המפלגות במדינות שונות בעולם, ונתמקד בסקר הכולל מדגם מייצג של הקבוצות השונות בחברה והמתאר את יחסן למפלגות בישראל. עמדות לצד רגשות, תפיסות אידאולוגיות לצד נאמנויות, היחס למפלגות ודפוס היחסים בינן לבין קהל תומכיהן - כל אלה יעמדו לעיון ולבחינה.

התכונות שלעיל - 14 במספר - נבחנו תחילה באמצעות מדדים כמותניים בין-לאומיים (31 מדדים בסך הכול), בפרספקטיבה השוואתית כפולה: בין-לאומית, קרי מצבה של ישראל בהשוואה ל-35 דמוקרטיות בעולם, והיסטורית, קרי מצבה של ישראל במרוצת השנים. לאחר מכן נבחנו תכונות אלו בסקר דעת קהל שבדק עד כמה, לתפיסת הציבור, מתקיימים שלושת ההיבטים בישראל 2006.¹ שתי זוויות הסתכלות אלו - מהפן ההשוואתי ומהפן של דעת הקהל - מאפשרות לנו לאמוד ולהעריך את מצבה של הדמוקרטיה בישראל היום ובמשך השנים. הסקר נערך בפברואר 2006 וכלל מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישראל (יהודים וערבים).

1 לפירוט מלא של 31 המדדים ראו א' אריאן, ד' נחמיאס, ד' נבות וד' שני, **הדמוקרטיה בישראל - דוח מעקב 2003: פרויקט 'מדד הדמוקרטיה'**, ירושלים: המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2003.